

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

LBI- 4101-02-02/2013

P/13/168

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/13/168 – Zagospodarowanie osadów powstających w oczyszczalniach ścieków komunalnych	
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku	
Kontroler	Jerzy Chwiedosik, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 84219 z dnia 7 marca 2013 r. [dowód: akta kontroli str. 1-2]	
Jednostka kontrolowana	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Hajnówce, ul. Słowackiego 29, 17-200 (dalej „PWiK” lub „Przedsiębiorstwo”)	
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jerzy Aleksiejuk, Prezes Zarządu	[dowód: akta kontroli str. 4-7]

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie¹, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność PWiK w zakresie zagospodarowania osadów ściekowych, wytwarzanych w procesie oczyszczania ścieków komunalnych w Miejskiej Oczyszczalni Ścieków w Hajnówce (dalej „Oczyszczalnia”)².

Uzasadnienie oceny ogólnej

Pozytywna ocena wynika z: wytwarzania osadów ściekowych w sposób zgodny z instrukcją eksploatacji oczyszczalni i wykorzystywania ich do nawożenia i rekultywacji gruntów na cele rolne, przeprowadzania badań osadów z wymaganą częstotliwością oraz rzetelnego sporządzania zbiorczych zestawień o komunalnych osadach ściekowych i terminowego przekazywania Marszałkowi Województwa Podlaskiego.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły błędów formalnych w prowadzonej ewidencji komunalnych osadów ściekowych, polegających na:

- niewskazaniu w jednej karcie ewidencji osadów, informacji o wyizolowaniu bądź niewyizolowaniu bakterii z rodzaju Salmonella w 100 g osadów przeznaczonych do badań oraz informacji o postaci osadów ściekowych,
- podaniu w jednej karcie ewidencji odpadów różnych danych o wytworzonych i przekazanych do stosowania komunalnych osadach ściekowych.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² Kontrolą objęto lata 2011-2012.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Ewidencjonowanie osadów ściekowych, realizacja obowiązków sprawozdawczych

1.1. Przedsiębiorstwo było właściwie przygotowane pod względem formalnoprawnym do prowadzenia gospodarki osadami ściekowymi. I tak:

- na podstawie decyzji Burmistrza Miasta Hajnówka z 8 czerwca 1998 r., PWiK było uprawnione między innymi do wykorzystywania ustabilizowanych i odwodnionych osadów z oczyszczalni ścieków komunalnych (kod 19 08 09) do rekultywacji gruntów na terenie byłej żwirowni, położonej na działce użytkowanej przez Przedsiębiorstwo oraz do rekultywacji miejskiego składowiska odpadów, zlokalizowanego w miejscowości Porejewo. Zezwolenie wydano na czas określony do dnia, w którym nastąpi ostateczne zrehabilitowanie gruntów byłej żwirowni,
- na podstawie decyzji Starosty Hajnowskiego z 8 lipca 2011 r., wydanej na czas oznaczony, tj. do 30 czerwca 2021 r., PWiK uzyskało zezwolenie na odzyskiwanie odpadów obejmujących:
 - żużle, popioły paleniskowe i pyły z kotłów (kod 10 01 01) w ilości 0,9 Mg/rok,
 - żelazo i stal (kod 17 04 05) w ilości 0,6 Mg/rok,
 - ustabilizowane komunalne osady ściekowe (kod 19 08 05) w ilości 1.300 Mg/rok.

W myśl tej decyzji osady ściekowe miały być przeznaczone bezpośrednio do odzysku – proces R 10, wymieniony w załączniku nr 5 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach³, tj. rozprowadzane na powierzchni ziemi w celu nawożenia lub ulepszenia gleby. Nie przewidziano magazynowania osadów z wyjątkiem sytuacji wynikających z procesu technologicznego lub przyczyn organizacyjnych. [dowód: akta kontroli str. 8-15]

1.2. PWiK prowadziło ewidencję osadów wytworzonych w procesie oczyszczania ścieków komunalnych zgodnie z wzorami określonymi w § 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów⁴. Ewidencja ta zawierała wszystkie informacje przewidziane w formularzach, stanowiących załączniki nr 1, 2 i 5 do tego rozporządzenia, z wyjątkiem karty komunalnych osadów ściekowych (załącznik nr 2) za kwiecień i maj 2011 r. oraz karty ewidencji odpadów (załącznik nr 1) za styczeń, luty i marzec 2011 r. [dowód: akta kontroli 25, 29]

1.3. Stosownie do wymogów zawartych w art. 37 ust. 2 ustawy o odpadach, PWiK sporządzało roczne zbiorcze zestawienia danych o komunalnych osadach ściekowych na formularzach zgodnych ze wzorem określonym w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych o odpadach⁵. Zbiorcze zestawienia zawierały wszystkie niezbędne elementy, wymagane przepisami art. 37 ust. 2 pkt 1-6 cytowanej ustawy oraz § 2 ww rozporządzenia. W latach 2011-2012 zaewidencjonowano w tych zestawieniach wytworzenie osadów ściekowych o masie odpowiednio 1.000 Mg, tj. 200,6 Mg w przeliczeniu na suchą masę (s.m.) i 1.024 Mg

³ Dz. U. z 2010 r. Nr 185, poz. 1243 ze zm. Ustawa zwana dalej „ustawą o odpadach” – uchylona z dniem 23 stycznia 2013 r.

⁴ Dz. U. Nr 249, poz. 1673. Rozporządzenie zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów”.

⁵ Dz. U. Nr 249, poz. 1674.

(249,8 Mg s.m.). Dane te pokrywały się z danymi wynikającymi z ewidencji bieżącej. [dowód: akta kontroli str. 31, 44-55]

W rocznych zbiorczych zestawieniach o komunalnych osadach ściekowych wykazano, że w 2011 r. osady ściekowe były stosowane na gruntach o łącznej powierzchni 12,9 ha, z czego grunty o pow. 6,9 ha należały do osób fizycznych, zaś grunty o pow. 6,0 ha – do PWiK. W 2012 r. powierzchnia gruntów wynosiła natomiast 23,4 ha, z czego 6,0 ha znajdowało się we władaniu PWiK, a 17,4 ha należało do osób fizycznych. [dowód: akta kontroli str. 48-49, 51-52]

- 1.4. Roczne zbiorcze zestawienia danych o komunalnych osadach ściekowych, wytworzonych w 2011 r. i w 2012 r. zostały przekazane Marszałkowi Województwa Podlaskiego odpowiednio 5 marca 2012 r. i 13 marca 2013 r., tj. w terminie określonym w art. 37 ust. 3 ustawy o odpadach.

[dowód: akta kontroli str. 44, 50]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

- 1) w karcie ewidencji komunalnych osadów ściekowych sporządzonej za kwiecień i maj 2011 r. nie podano informacji dotyczących wyizolowania, bądź niewyizolowania bakterii z rodzaju Salmonella w 100 g osadów przeznaczonych do badań oraz informacji o postaci komunalnych osadów ściekowych, co stanowiło naruszenie zasad prowadzenia ewidencji, określonych w załączniku nr 2 do rozporządzenia w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów. [dowód: akta kontroli str. 28-29]

- 2) w karcie ewidencji odpadu za okres styczeń – marzec 2011 r. (załącznik nr 1 do rozporządzenia w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów) wykazano różne masy odpadów wytworzonych (64 Mg w styczniu, 64 Mg w lutym i 128 Mg w marcu 2011 r.) i przekazanych do wykorzystania, odpowiednio 144 Mg, 88 Mg i 96 Mg.

[dowód: akta kontroli str. 25]

Kierownik oczyszczalni⁶ wyjaśnił, że brak informacji wynikał z przeoczenia, zaś zamieszczenie różniących się danych o masie wytworzonych i przekazanych do stosowania komunalnych osadów ściekowych wynikało z omyłki pisarskiej.

[dowód: akta kontroli str. 42-43]

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Prezes PWiK nie zawierał umów w formie pisemnej z osobami władającymi działkami, na których stosowano komunalne osady ściekowe. W złożonych wyjaśnieniach stwierdził, że: *Kierownik miejskiej oczyszczalni ścieków zawierał umowy ustne z właścicielami działek rolnych, na których stosowano osady ściekowe. W każdym przypadku byłem informowany o zawarciu takiej umowy. Uważałem, że forma ustna zawarcia umowy jest wystarczająca*”.

NIK zwraca uwagę, iż brak podpisanych umów z właścicielami działek rolnych może utrudniać egzekwowanie ustalonych warunków stosowania na tych działkach osadów ściekowych oraz dochodzenie ewentualnych roszczeń z tego tytułu.

[dowód: akta kontroli str. 113]

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność PWiK w zakresie ewidencjonowania osadów ściekowych i realizacji obowiązków sprawozdawczych.

⁶ zatrudniony na stanowisku kierownika oczyszczalni ścieków w okresie od 1 kwietnia 2010 r. do 31 lipca 2011 r., a od 1 sierpnia 2011 r. na stanowisku technologa.

2. Postępowanie z wytworzonymi osadami ściekowymi na terenie Oczyszczalni

Opis stanu faktycznego

- 2.1. Oczyszczalnia obsługiwała 21.593 mieszkańców w 2011 r. i 23.270 w 2012 r. W 2011 r. oczyszczono 1.744 tys. m³ ścieków komunalnych, a w 2012 r. 1.427 tys. m³. Wytworzone osady ściekowe o masie 1.000 Mg w 2011 r. i 1024 Mg w 2012 r. były przeznaczane do rozpraszania na powierzchni ziemi w celu nawożenia lub ulepszenia gleby w ramach procesu R10, określonego w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie procesu odzysku R10⁷.

Szczegółowe dane o kierunkach zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych przedstawia tabela:

Lp.	Wyszczególnienie	Lata	
		2011	2012
1	2	3	4
1	Równoważna liczba mieszkańców (RLM) w aglomeracji stan na 31 grudnia	37.546	39.972
1.1	RLM wg danych KZGW z realizacji KPOSK	40.000	40.000
2	liczba mieszkańców korzystających z systemu kanalizacyjnego stan na 31 grudnia	21.593	23.270
3	liczba mieszkańców obsługiwanych przez tabor asenizacyjny stan na 31 grudnia	1.477	720
4	ilość oczyszczanych ścieków komunalnych ogółem w ciągu roku, w tys. m ³ /r.	1.744,0	1.426,8
4.1	- w tym ścieków dowożonych wozami asenizacyjnymi w tys. m ³ /r.	5,0	3,3
5.	masa osadów ustabilizowanych i zagęszczonych po procesie mechanicznego odwodnienia powstająca w oczyszczalni w Mg/rok i przekazana na następujące cele:	1.000,0	1.024,0
5.1	- w rolnictwie, rozumianym jako uprawa wszystkich płodów rolnych wprowadzanych do obrotu handlowego, włączając w to uprawy przeznaczane do produkcji pasz w Mg:	216,0	640,0
5.2.	- do uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia i do produkcji pasz w Mg:	0	0
5.3.	- do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu w Mg:	0	0
5.4	- do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne w Mg:	784	384,0
5.5	- do dostosowania gruntów do określonych potrzeb wynikających z planów gospodarki odpadami, planów zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w Mg:	0	0
5.6	- do produkcji nawozów w Mg:	0	0
5.7	- do składowania na składowiskach odpadów w Mg:	0	0
5.8	- poddania przekształceń termicznym w Mg:	0	0
5.9	- do magazynowania czasowo na terenie oczyszczalni w Mg:	0	0
5.10	- na inne cele w Mg:	0	0
6	masa osadów przeliczona na suchą masę powstająca w oczyszczalni w Mg/rok i przekazana na następujące:	200,0	249,0
6.1	- w rolnictwie, rozumianym jako uprawa wszystkich płodów rolnych wprowadzanych do obrotu handlowego, włączając w to uprawy przeznaczane do produkcji pasz w Mg:	153,5	129,0
6.2	- do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu w Mg:	0	0
6.3.	- do produkcji nawozów w Mg:	0	0
6.4	- do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne w Mg:	46,5	120,0
6.5	- do dostosowania gruntów do określonych potrzeb wynikających z planów gospodarki odpadami, planów zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w Mg:	0	0
6.6	- do produkcji nawozów w Mg:	0	0
6.7	- do składowania na składowiskach odpadów w Mg:	0	0
6.8	- poddania przekształceń termicznym w Mg:	0	0
6.9	- do magazynowania czasowo na terenie oczyszczalni w Mg:	0	0
6.10	- na inne cele w Mg:	0	0
7.1.	Wskaźnik masy osadów (mechanicznie odwodnionych) do ilości oczyszczanych ścieków – wiersz [5 : 4] w kg/m ³ :	0,57	0,72

⁷ Dz. U. Nr 86, poz. 476.

Lp.	Wyszczególnienie	Lata	
		2011	2012
1	2	3	4
7.2.	Wskaźnik masy osadów przeliczonych na suchą masę do ilości oczyszczanych ścieków – wiersz [6 : 4] w kg/m ³ :	0,11	0,17
7.3.	Średnie uwodnienie osadów po mechanicznym odwodnieniu w %:	79	73
8.	Masa magazynowanych osadów na terenie oczyszczalni na dzień 31 grudnia w Mg:	0,0	0,0

Na podstawie ewidencji osadów prowadzonej w PWiK oraz rocznych sprawozdań z realizacji KPOŚK.

[dowód: akta kontroli str. 124]

- 2.2. W okresie objętym kontrolą Oczyszczalnia nie posiadała wagi. Prezes Zarządu PWiK wyjaśnił, że: „Niektóre partie wytworzonych osadów były ważone w Przedsiębiorstwie Usług Komunalnych w Hajnówce, które dysponuje dwoma, najprawdopodobniej zalegalizowanymi, wagami. Nie widziałem dokumentu potwierdzającego legalizację wag, jednakże kierownik oczyszczalni – obecny oraz poprzedni – informowali mnie, że wagi są zalegalizowane.

[dowód: akta kontroli str. 57, 113]

Kierownik oczyszczalni, zatrudniony na stanowisku od 1 grudnia 2011 r., wyjaśnił: „Wyrzutowo wytypowane partie wytworzonych osadów ściekowych ważono na wadze znajdującej się w Przedsiębiorstwie Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Hajnówce. Ustalano wagę rozrzuтника, którym wywożono osady i wagę tego rozrzuтника z osadami. Na tej podstawie ustalaliśmy jaka masa odpadów mieści się w rozrzutniku.

Wiem, że waga Przedsiębiorstwa Usług Komunalnych posiadała legalizację. Nie dysponujemy kopią dokumentu potwierdzającego legalizację tej wagi, ponieważ nie wiedzieliśmy, że dokument taki będzie nam potrzebny”.

[dowód: akta kontroli str. 171]

Skutkiem ważenia tylko niektórych partii osadów było podawanie w prowadzonej ewidencji, szacunkowych danych o masie wytworzonych i stosowanych osadów ściekowych w latach 2011-2012.

- 2.3. Oględziny Oczyszczalni wykazały, że wytwarzanie osadów odbywało się zgodnie z instrukcją eksploatacji:
- ścieki po przejściu oczyszczalni mechanicznej były kierowane do czterech sekwencyjnych biologicznych reaktorów (SBR,) w których następowała stabilizacja osadów. Obliczeniowy czas stabilizacji osadu wynosi średnio 12 dni,
 - osady po stabilizacji w SBR były kierowane do dwóch grawitacyjnych osadników zagęszczających osad,
 - następnie osady były podawane na wirówki mechaniczne, gdzie następował dalszy proces odwadniania. Higienizacja (przeprowadzana za pomocą wapna) następowała na etapie odwirowywania,
 - po przejściu przez wirówkę osady były transportowane na rozrzuтник, którym odwożono je na miejsce składowania.

W dniu przeprowadzenia oględzin (22 marca 2013 r.) wirówki do odwadniania nie pracowały.

[dowód: akta kontroli str. 56-57]

Kierownik oczyszczalni wyjaśnił: „Zgodnie z procesem technologicznym wytwarzania osadów ściekowych praca wirówek odbywa się cyklicznie, w zależności między innymi od czasu spustu osadów z zagęszczalników grawitacyjnych. Przeróbka osadów odbywa się raz na dobę lub na dwie doby, w zależności od pory roku – rzadziej w zimie i częściej w okresie letnim. W dniu 22 marca 2013 r. wirówki nie pracowały, gdyż proces zakładał ich wykorzystanie w dniu następnym, tj. w sobotę 23 marca 2013 r.”

[dowód: akta kontroli str. 56, 115]

W latach 2011-2012 masa osadów ustabilizowanych i zagęszczonych w procesie mechanicznego odwadniania wyniosła odpowiednio 1000,0 Mg i 1.024,0 Mg, co w przeliczeniu na suchą masę stanowiło 200,0 Mg i 249,0 Mg. W okresie objętym kontrolą osady nie były poddawane obróbce termicznej i chemicznej. [dowód: akta kontroli str. 124]

2.4 W latach 2011-2012 nie odnotowano wytworzenia komunalnych osadów ściekowych, które po procesie stabilizacji i higienizacji nie nadawały się do wykorzystania w rolnictwie. [dowód: akta kontroli str. 45-49, 51-55]

2.5 Decyzje o pozwoleniu na odzyskiwanie odpadów nie zezwalały na magazynowanie komunalnych osadów ściekowych. Stosownie do postanowień tych decyzji wytworzone osady przed ich przekazaniem do stosowania, składowano na terenie byłej kopalni żwiru, zlokalizowanej w bezpośrednim sąsiedztwie Oczyszczalni, na działce nr 2680/19 i 2680/22 pozostającej we władaniu PWiK. Miejsce składowania nie posiadało utwardzonego podłoża i nie zostało przykryte wiatą. W dniu przeprowadzenia oględzin w miejscu składowania znajdowała się jedna hałda osadów. [dowód: akta kontroli str. 8-15, 56]

2.6 W latach 2011-2012 wytwarzane osady były poddawane badaniom laboratoryjnym nie rzadziej niż raz na cztery miesiące, tj. z częstotliwością wynikającą z przepisu § 5 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2010 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych⁸. [dowód: akta kontroli str. 59-112, 124]

Z przeprowadzonych oględzin wynika, że wytworzone osady składowano na jednej hałdzie, co uniemożliwiało ustalenie jaka część osadów została wytworzona po ostatnim badaniu, przeprowadzonym w grudniu 2012 r. [dowód: akta kontroli str. 56]

Prezes Zarządu PWiK wyjaśnił: „Osobą odpowiedzialną za procedurę przeprowadzania badań osadów i ich wykorzystania jest kierownik oczyszczalni. Z informacji, które posiadam wynika, że częstotliwość badań i metodyka składowania osadów zapewnia bezpieczne ich wykorzystanie i jest zgodna z obowiązującymi przepisami.” [dowód: akta kontroli str. 114]

Kierownik Oczyszczalni w złożonych wyjaśnieniach podał: „Badanie wytworzonych osadów ściekowych odbywa się trzy razy w roku. W przypadku wykonania badania osadów już składowanych, kolejne partie osadów są gromadzone na oddzielnej hałdzie. Ostatnie badanie zostało przeprowadzone w listopadzie 2012 r. i od tego momentu osady nie były wywożone na działki rolnicze. Najbliższe badanie planowane jest na kwiecień 2013 r. Po pobraniu próbek do badań będzie usypywana nowa hałda”. [dowód: akta kontroli str. 115]

W latach 2011-2012 przeprowadzono sześć badań wytworzonych komunalnych osadów ściekowych. Wykonała je firma „E”, podmiot nieposiadający akredytacji Polskiego Centrum Akredytacji. Masa osadów przebadanych przez ww firmę wyniosła 1.000 Mg w 2011 r. i 1.024 Mg w 2012 r., co w przeliczeniu na suchą masę wynosiło odpowiednio 200 Mg i 249 Mg. [dowód: akta kontroli str. 59-112, 124]

Poboru próbek osadów do badań dokonywał pracownik oczyszczalni J. B. W każdym przypadku pobór próbek został udokumentowany kartą poboru,

⁸ Dz. U. Nr 137, poz. 924 – Rozporządzenie zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie komunalnych osadów ściekowych”.

w której odnotowano między innymi miejsce i godzinę pobrania próbki, rodzaj próbki oraz sposób pobrania. Zgodnie z przepisami § 5 ust. 3 rozporządzenia w sprawie komunalnych osadów ściekowych reprezentatywną próbkę do badań uzyskiwano w wyniku połączenia i dokładnego zmieszania 30 próbek pobranych w tym samym czasie z różnych miejsc osadu ściekowego.

[dowód: akta kontroli str. 59-60, 68-69, 77-78, 86-87, 95-96, 104-105]

Natomiast w żadnej z kart poboru próbek nie odnotowano podpisu osoby odbierającej próbki. [dowód: akta kontroli str. 35-37, 59, 68, 77, 86, 95, 104]

Pan J. B. wyjaśnił: „W latach 2011-2012 dokonywałem osobiście poboru próbek komunalnych osadów ściekowych do badań, ponieważ w Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Hajnówce jest wdrożony certyfikat ISO, zgodnie z którym mamy wdrożoną instrukcję poboru próbek. W każdym przypadku pobór próbek odbywał się zgodnie z tą instrukcją. Pobrane próbki osadów ściekowych do badań były dostarczane do Wydziału Budownictwa i Inżynierii Środowiska Politechniki Białostockiej przez pracownika PWiK w Hajnówce (kierowcę). Kierowca pozostawiał próbki w Politechnice Białostockiej bez oczekiwania na podpis osoby uprawnionej do odbioru próbek”.

[dowód: akta kontroli str. 116- 123]

Analiza wszystkich (sześciu) wyników z badań laboratoryjnych, przeprowadzonych przez firmę „E” wykazała, że:

- we wszystkich raportach, w części poświęconej metodyce badań zapisano, że obór prób, zakres i metodykę badań wykonano zgodnie z rozporządzeniem w sprawie komunalnych osadów ściekowych, przy czym w dwóch raportach (z maja i z grudnia 2011 r.) powołano rozporządzenie z 1 sierpnia 2002 r., które zostało uchylone z dniem 13 sierpnia 2010 r., zaś w pozostałych – aktualnie obowiązujące rozporządzenie z 13 lipca 2010 r.,
- w żadnym z raportów nie wymieniono metod referencyjnych badań, o których mowa w załączniku nr 4 do rozporządzenia w sprawie komunalnych osadów ściekowych; nie podano: odczynu pH osadów, zawartości substancji organicznej, zawartości suchej masy, zawartości fosforu ogólnego, zawartości azotu ogólnego i amonowego.

[dowód: akta kontroli str. 61-67, 70-76, 79-85, 88-94, 97-103, 106-112]

Według danych zawartych w raportach, w żadnej z badanych próbek komunalnych osadów ściekowych nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych ilości bakterii i pasożytów jelitowych oraz zawartości metali ciężkich. Osady mogły być stosowane w rolnictwie, w tym do rekultywacji gruntów, kompostowania. [dowód: akta kontroli str. 67, 76, 85, 94, 103, 112]

W okresie objętym kontrolą wydatki Przedsiębiorstwa na badania laboratoryjne osadów ściekowych wyniosły łącznie 8.856 zł. [dowód: akta kontroli str. 179]

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność PWiK w zakresie postępowania z wytworzonymi osadami ściekowymi.

3. Zagospodarowanie osadów ściekowych

Opis stanu
faktycznego

- 3.1. W latach 2011-2012 na cele rolnicze wykorzystano odpowiednio 216 Mg i 640 Mg, co w przeliczeniu na suchą masę wynosiło 153,5 Mg i 129,0 Mg osadów, zaś do rekultywacji terenów – 784 i 384 Mg, tj. 46,5 Mg i 120,0 Mg suchej masy. Nie odnotowano przypadków przewożenia osadów na tereny innych województw. [dowód: akta kontroli str. 124]

- 3.2. Zgodnie z przepisami art. 43 ust. 3 ustawy o odpadach grunty rolne, na których w latach 2011-2012 stosowano komunalne osady ściekowe, zostały poddane badaniom przed wykonaniem nawożenia. Badania przeprowadzono w sierpniu 2008 r. i w październiku 2011 r. Objęto nimi odpowiednio siedem i 13 działek rolnych. Badania wykonała Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Białymstoku, posiadająca akredytację Polskiego Centrum Akredytacji. W żadnym sprawozdaniu z badań nie podano metod referencyjnych, określonych w załączniku nr 5 do rozporządzenia w sprawie komunalnych osadów ściekowych.

Na gruntach rolnych przewidzianych do stosowania komunalnych osadów ściekowych dokonano także odwiertów w celu ustalenia struktury gleb i głębokości zalegania wód gruntowych. Badania takie zostały wykonane przez pracowników Katedry Ochrony i Kształtowania Środowiska Politechniki Białostockiej. [dowód: akta kontroli str. 125-143]

Analizą objęto trzy przypadki stosowania osadów ściekowych na gruntach rolnych, położonych w miejscowościach: Wólka (działki o numerach 73/3 i 74; łączna powierzchnia 5,66 ha, klasa bonitacyjna IVb – V), Dubiny (działki o numerach 294/3 i 294/4; łączna powierzchnia 3,91 ha, klasa bonitacyjna IVa-VI), Dubicze Osoczne (działki o numerach 180/14 i 180/15; łączna powierzchnia 2,71 ha, klasa bonitacyjna IVa – VI).

Przeprowadzone badania wykazały, że gleby spełniały warunki dla gleb lekkich w zakresie wartości dopuszczalnych ilości metali ciężkich w wierzchniej warstwie gruntu, określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia w sprawie komunalnych osadów ściekowych i tym samym na gruntach tych mogły być stosowane komunalne osady ściekowe. [dowód: akta kontroli str. 125-127, 133-134]

- 3.3. Właściciele gruntów, na których w latach 2011-2012 stosowane były komunalne osady ściekowe złożyli oświadczenia, w których potwierdzili zapoznanie się z wynikami badań gruntów i osadów ściekowych oraz zaakceptowali przewidziane do zastosowania dawki osadów.

[dowód: akta kontroli str. 147-148, 152-153, 157-58]

W każdym z trzech analizowanych przypadków sucha masa osadów zastosowanych na 1 ha, raz na 3 lata, nie przekraczała 9 Mg., tj. wartości ustalonej na podstawie badań i była zgodna z przepisami § 3 ust. 6 rozporządzenia w sprawie komunalnych osadów ściekowych. Nie odnotowano przypadków stosowania komunalnych osadów ściekowych na tych samych gruntach rolnych w kolejnych latach. [dowód: akta kontroli str. 144-158]

- 3.4. Stosując komunalne osady ściekowe na gruntach rolnych przestrzegano przepisu art. 43 ust. 6 ustawy o odpadach, gdyż działki rolne:

- nie były zlokalizowane na obszarze parków narodowych, rezerwatów przyrody, obszarach objętych innymi formami ochrony przyrody oraz na obszarach chronionych wód podziemnych lub wewnętrznych terenach ochrony pośredniej sfer ochronnych ujęć wodnych,
- nie znajdowały się także na terenach zalewowych, czasowo podtopionych i bagiennych,

- nachylenie terenu nie przekraczało 10%,
- grunty nie były wykorzystywane na pastwiska i łąki, ani do hodowli roślin sadowniczych, jagodowych i warzyw, nie prowadzono też na nich upraw pod osłonami,
- wody gruntowe zalegały na głębokości większej niż 1,5 m.

[dowód: akta kontroli str. 127-129, 136-143, 159-169]

Zgodnie z wynikami badań gleb i głębokości zalegania wód gruntowych w przypadku trzech działek (nr 73/3 w miejscowości Wólka, nr 2934/3 w miejscowości Dubiny i nr 180/14 w miejscowości Dubicze Osoczne) zachodziła konieczność wyłączenia ich części z zastosowania komunalnych osadów ściekowych z uwagi na bezpośrednie sąsiedztwo z rowem melioracyjnym. Na podstawie przeprowadzonych oględzin nie można stwierdzić czy na wyłączonych obszarach nie stosowano komunalnych osadów ściekowych, a także czy osady zostały niezwłocznie zmieszane z gruntem⁹. [dowód: akta kontroli str. 127-129, 136-137, 141, 143, 159-164]

Oczyszczalnia nie posiada dokumentów potwierdzających, że rolnicy zostali poinformowani o konieczności wyłączenia z nawożenia osadami części działek przylegających do rowów melioracyjnych (właściciele działek w złożonych oświadczeniach potwierdzili tylko zapoznanie z wynikami badań gruntów i osadów ściekowych).

Kierownik oczyszczalni wyjaśnił: „Rolnikom udostępniono wyniki badań gruntów w tym samym czasie gdy składali oni oświadczenia o zapoznaniu się z badaniami osadów ściekowych do stosowania na ich działkach. Tym samym zostali poinformowani o konieczności wyłączeń części działek z nawożenia. Nawożenia osadami ściekowymi dokonywali pracownicy PWiK. Pracownicy byli zorientowani na jakich obszarach działki osady mogą być stosowane, a jakie części działek są wyłączone. Właściciele działek dokonywali tylko przeorania wysypianych osadów”. [dowód: akta kontroli str. 147, 152, 157, 180]

Na podstawie danych z karty przekazania odpadu ustalono, że komunalne osady ściekowe były przekazywane właścicielom działek nr 294/3 i 294/4, położonych w miejscowości Dubiny, w okresie od maja do lipca 2012 r., tj. w okresie wegetacji roślin. Kierownik oczyszczalni wyjaśnił: „Zgodnie z umową zawartą z właścicielami działek, te nieruchomości rolne nie były wykorzystywane do produkcji rolnej w miesiącach, w których stosowano osady. Umowa o niekorzystanie z nieruchomości gruntowych została zawarta ustnie. W trakcie dostarczania osadów pracownicy oczyszczalni nie stwierdzili aby grunty były wykorzystywane rolniczo”. [dowód: akta kontroli str. 156, 173]

- 3.5. W latach 2011-2012 wytwarzane komunalne osady ściekowe nie były wykorzystywane do produkcji kompostu lub nawozów. Nie były też przekazywane na cele związane z dostosowaniem gruntów do określonych potrzeb wynikających z planów zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, składowane na wysypiskach odpadów komunalnych ani poddawane termicznemu przekształceniu. [dowód: akta kontroli str. 124]

⁹ Zgodnie przepisem § 4 ust. 3 rozporządzenia w sprawie komunalnych osadów ściekowych, warunkiem stosowania komunalnych osadów ściekowych w postaci mazistej i ziemistej jest ich równomierne rozprowadzenie na powierzchni gruntu i niezwłoczne z nim zmieszanie.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność PWiK w zakresie zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych.

4. Realizacja wniosków pokontrolnych

Opis stanu
faktycznego

W latach 2011-2012 pracownicy Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Białymstoku przeprowadzili w PWiK trzy kontrole (w tym jedną skargową). Kontrole dotyczyły między innymi przestrzegania przez oczyszczalnię ścieków przepisów i decyzji administracyjnych w zakresie ochrony środowiska, wytwarzania odpadów, realizacji obowiązków w zakresie odzysku lub unieszkodliwiania komunalnych osadów ściekowych, oceny realizacji obowiązków w zakresie sporządzania informacji o zakresie korzystania ze środowiska i ponoszenia opłat z tytułu gospodarczego korzystania ze środowiska. Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie wytwarzania i stosowania komunalnych osadów ściekowych¹⁰.

Pozostałe kontrole, przeprowadzone przez pracowników Państwowej Powiatowej Inspekcji Pracy w Hajnówce, pracowników Obwodowego Urzędu Miar w Białymstoku oraz audytora wewnętrznego Urzędu Miasta w Hajnówce nie dotyczyły działalności Oczyszczalni.

[dowód: akta kontroli str. 174-176]

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹¹, wnosi o zamieszczanie w prowadzonej ewidencji wytworzonych komunalnych osadów ściekowych wszystkich danych, w sposób określony w załącznikach nr 1, 2 i 5 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

¹⁰ Nieprawidłowości stwierdzono w toku kontroli skargowej polegały na przelewaniu się do rzeki z nieczynnej instalacji ścieków niepoczyszczonych, zamieszanych ze ściekami deszczowymi. W pobranych do badań próbkach (ścieki odprowadzane, woda z rzeki) nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych wskaźników CHTZ i BTZs i w związku z tym nie stosowano sankcji karnych.

¹¹ Dz. U. z 2012 r., poz. 82 ze zm. Ustawa zwana dalej „ustawą o NIK”.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, dnia 13 maja 2013 r.

Kontroler
Jerzy Chwiedosik
Specjalista k. p.

.....
podpis

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli
z up. WICEDYREKTOR
Marian Minkiewicz

.....
podpis